

LEVELEK A SZERKESZTŐHÖZ

Liberális tartozás

Szertelen, szabad, magyar (febr. 27., 7. o.)

A Münchenben élő Máté Imre a magyarországi szabad demokraták lényeges mulasztására hívta fel a figyelmet az MH hasábjain. Okfejtésére oda kell figyelni. Szerinte az SZDSZ a neki bizalmat szavazott húszszázaléknyi választónak azzal tartozna, hogy soraiból nem a magyar önérzetet sértő nyegle megjegyzések hangozzanak el, hanem új, a modern liberális felfogásnak megfelelő értelmezését szolgáltatssa olyan eszményeknek, mint HAZA és NEMZET. Különben ezeket a fogalmakat a nacionalizmus irányába orientálódó „szociálnacionálé” erői sajátítják ki.

Máté Imrének igaza van, amikor szemére veti az SZDSZ-nek, hogy elhanyagolta ezeknek a sarkalatos fogalmaknak a meghatározását. Ez a mulasztás tényleg lehetővé tette, hogy az eszményeket az úgynevezett népnemzeti irányzat sajátítsa ki. A károkat jobban fel lehet mérni, ha figyelemmel kísérjük az irányzat jelenlegi sajátosságait. A felületes szemlélő hajlamos arra, hogy ebben a látszólagos népnemzeti-liberális ellentétben ne lásson mást, mint a harmincas évek népi-urbánus szembenállásának mai megnyilvánulását. Pedig nem erről van szó. Több lényeges vonásában eltér tőle.

1. Akkor vitának volt nevezhető, mert kétoldalú volt. Ignó Pál, Fejtő Ferenc, József Attila és társaik vitatkoztak többek közt Révai Józseffel, Veres Péterrel, Darvas Józseffel. Ma a vita egyoldalú. Népnemzeti oldalról szidják-ócsárolják a liberálisokat Pozsgay Imre, Torgyán József, Csurka István és társaik vezérletével, miközben a megtámadottak jószerivel hallgatnak.

2. Akkor a népiek döntő része közel állt a baloldali kommunista diákmozgalmakhoz, hiszen az 1937-es Márciusi Front zászlóbontásán csakúgy részt vett Donáth Ferenc és Tettamanti Károly (a budapesti Egyetemi Kör kommunista érzelmű irányítói), mint a népi írók részéről Féja Géza, Illyés Gyula, Kovács Imre és Zilahy Lajos. Közösén léptek fel a nemzeti szocialista irányban haladó ébredő magyar turulista mozgalmak ellen. A mai népnemzeti irányzat képviselői viszont éppen hogy a nacionalista jobboldali szélsőségek felé haladnak, hiszen Torgyán és Pozsgay egyformán el tud képzelni kézfogást a szélsőséges ultranacionalista frazeológiájú Csurka vezette MIÉP-pel. A népnemzetiek tehát nem elvi utódai a hajdani népieknek, inkább nagyon is messze esnek tőlük. Azok annak idején a szélsőség ellen léptek fel, ezek ma a szélsőséget gyakorolják.

3. Akkor a népiek, Kovács Imre, Féja Géza, Illyés Gyula, Erdei Ferenc és a többiek szociográfiáikban a magára hagyatott és európai kuriózumként feudális elnyomás alatt tartott falusi és tanyasi nép kizsákmányoltságát, nyomorát tudatosították. A mai népnemzetiek hazafias és gyakran revizionista szólamokkal akarják a köz figyelmét magukra terelni, és azt magukkal csalogatni a nacionalizmus és sovinizmus veszélyes vizeire. Vagyis nem a tömegek képviselője, hanem azok demagóg félrevezetése a céljuk.

Ez utóbbi nagyobb veszélyt rejt magában, mint amit Máté Imre cikke jelez. Nem csupán arról van szó ugyanis, hogy választói elvárhatnák az SZDSZ-től a haza és a nemzet ideológiai megfogalmazását. Ez a párt a magyar köztársaság és demokrácia védelmében adós azzal, hogy e fogalmakat olyan szellemben illessze be egy mai modern világképbe, amely megfontolt szilárdsággal, lelkesítően, de nem harsányan hitet tesz a nemzeti elkötelezettség mellett, egyúttal kitekintő távlatot nyújt a világra. Kötelessége megtenni ezt azért, mert a népnemzetiek hazafiasnak tűnő jelszavaikkal képesek magukkal ragadni a nem mélyen gondolkodó és nem jövőbe látó tömegeket, s ez a magyarságot kedvezőtlen színben tünteti fel a nemzetközi fórumokon. Határrevíziós jelszavaikkal pedig nagy károkat okoznak a magyarság összességének. Az irányzat egyes képviselői azt a jogot vindikálják maguknak, hogy az összmagyarság nevében lépjenek fel. Riadóztató volt Szűrös Mátyás nyilatkozata az Új Magyarországon (1996. február 5.), amelyben a népnemzeti platform új bázisát a Magyarok Világszövetségében látja. Abban a szervezetben, amelynek elnöksége a kanadai magyarokhoz intézett kiáltványában (Magyar Élet, Toronto, 1996. január 13.) ezeket írja: „Magyarország felvétele az Európai Unióba – ami a status quo tartós fennmaradását jelenti – pár éven belül megvalósulhat. Rövid az idő, hogy addig a Nyugatot meggyőzzük az elcsatolt területeken eddig békésen tűrő magyar közösségek területi autonómiájának szükségességéről, vagy – ha kell – határkiigazítások indokoltságáról.”

Pozitívnak kell tekinteni Tamás Gáspár Miklós igyekezetét, hogy az 1995. december 16-án indított cikksorozatában (MDF: kalap, kabát) liberális felfogású meghatározását adja a haza, hazaszeretet, nemzeti érzület és elkötelezettség fogalmának. Értékesebbé akkor lesz ez a meghatározássorozat, ha tekintetbe vesszük **Eörsi István** kiegészítéseit (MH, 1995. 12. 20. és 1996. 01. 29.), amelyek enyhítik TGM túlfűtöttségét. A szabad gondolkodás e két tiszteletre méltó reprezentánsa középkori bajvívóként rontott egymásra, s a magamfajta talpas behúzott nyakkal hallgatta feje felett a kopjacsattogást. De ha jól odafigyelt, nem az ellentétet, hanem a kiegészítő párhuzamokat regisztrálhatta a polémiában. TGM a nemzeti büszkeség, a függetlenségi hagyomány, a nemzeti méltóság szükségességét húzza alá, és szerinte nincs esélye ennek az országnak, ha nem hisz történelmi nagyságában és európai küldetésstudatában. **Eörsi** kétségbe vonja egy olyan nemzet történelmi nagyságát, amely a legutóbbi ötszáz évben elvesztette minden háborúját, elbukta minden forradalmát és szabadságharcát.

Keresi is az elfogulatlanságra törekvő olvasó TGM szövegében a nagy nemzeti büszkeség szuggesztíójának okát, de csak a következő cikk végén találja meg. Itt mondja ki, hogy mi „vezető hatalom” akarunk lenni a Kárpát-medencében. Ez lenne az általa elképzelt európai küldetésünk? Ettől borsózik a többi kárpát-medencei nép háta. Mert azt látja, hogy azelőtt feudális göggel „úri népnek” tartottuk magunkat, amely predestinált a nemzetiségek fölötti uralomra. Ma ez a demagógia egyes kommentárokból oda fejlődött, hogy szellemi felsőbbségünk tudatában formálunk jogot a kárpát-medencei vezető szerepre. Téves ideológia, káros büszkeség. Ne ezen a módon próbáljuk értelmezni Ady szavait: „...És mégis muszáj minden fajnál/jobbnak lenni...” Ismerjük el, hogy nem vagyunk jobbak egyetlen más nemzetnél sem, de ismertessük el, rosszabbak sem vagyunk. Arra legyünk majd büszkéek, hogy mi ezt elismertük, szemben annyi elkötelezett sovíniszta eszmehordozóval és fajvédővel, aki csupán a maga fajtájának mások fölött álló voltában hisz.

Nagyon sajnálom, hogy TGM másik sarkalatos definíciója sem az az út (szerény véleményem szerint), amelyen el lehetne indulni. (Furcsa, hogy az SZDSZ más ideológusai nem kísérelték meg a korrigálását.) Definiálja az úgynevezett „politikai nemzet” három alappillérét. Ezek: 1. Honpolgári jogegyenlőség és joguralom; 2. kulturálisan nem semleges, vagyis nálunk a politikai közösség természetét a magyar nemzeti hagyomány határozza meg, amely mellett a nemzetiség asszimilációja nem erőltethető, de kívánatos; 3. nincsenek kollektív jogok. TGM kritikusai **Eörsivel** együtt azt kifogásolták, hogy a csonkamagyar körülmények közötti nemzetiségi asszimiláció helyeslése nem vezet-e logikai automatizmussal például az erdélyi magyarság román asszimilációjának helyesléséhez is. TGM erre azzal riposztott, hogy Románia nem nemzetállam, s így arra nem vonatkoznak megállapításai. Nemzetállamként ismeri el viszont Olaszországot, holott az – akárhogyan nézzük is – nem felel meg az általa felállított harmadik kritériumnak, nevezetesen a kollektív jogok hiányának, hiszen a dél-tiroli autonómia kifejezetten kollektív jog. Ez a harmadik kritérium egyébként is nehezen állja meg a helyét, mert minden államszervezetben tömegével alkalmazzák a kollektív jogokat. Jogaik vannak a pékeknek, asztalosoknak, közlekedési dolgozóknak és egyéb szakmák szervezeteinek, amelyeket esetleg maguk a szervezetek, kamarák vagy a szakszervezetek harcolnak ki. Miért ne lehetne, sőt miért ne volna kívánatos, hogy az együtt élő nemzetiségeknek is legyenek kollektív jogaik? Ezek léte annak a megállapításnak sem mond ellen, hogy az emberi jogok mindenkit egyaránt megilletnek.

Ha Tamás Gáspár Miklós érvrendszere nem érte is el a haza-hazaszeretet-nemzet liberális alapú megfogalmazását, érdeme, hogy felismerte a definíció szükségességét. Mégsem érezhető, hogy az SZDSZ elfogadná az állásfoglalás kötelező voltát. Nem lehetetlen, hogy egy másik párt lesz képes ezekre a liberális ihletésű meghatározásokra. Hiszen nyugati példák mutatják, hogy a szabad gondolkodás nem csupán a modernséggel és világpolgárisággal, hanem konzervatív keresztény ideológiával is párosulhat. Jó lesz ez így, SZDSZ?

SZ. NAGY CSABA

író, Budapest

(Mióta Svájcából hazatelepült, írásait Sz. előtaggal jegyzi.)